

Laten we het proberen

Een religieus-humanistische verkenning van het begrip proberen

De reeks lezingen op vrijdagmiddag¹ hebben als verbindend thema religieus-humanistische zingeving, dus vanuit dat gezichtspunt neem ik u mee in het begrip 'proberen'. Dat doe ik aan de hand van een aantal voorbeelden waarin elementen zitten die religieuze en humanistische aspecten in zich dragen. Het gaat daarbij om het ervaren van zin in de praktijk van alledag. Omdat de woorden ontoereikend zullen zijn voor hetgeen ik graag wil overbrengen, doe ik een beroep op uw verbeeldingskracht en inlevingsvermogen.

Door Nanda Ziere

Veel van de woorden die we kennen en gebruiken, hebben een alledaagse betekenis. We kennen ze van jongs af aan. Dat geldt ook voor het begrip 'proberen' waar ik vanmiddag om heen zal cirkelen. Het is niet haalbaar om daarin volledig te zijn. Gelukkig maar, dan blijft er nog iets over om over door te denken.

Na elk voorbeeld zal ik met u delen waarom het voorbeeld voor mij religieuze en humanistische aspecten bevat.

Ik wil beginnen met u een filmpje te laten zien van Cees Holtkamp. De basketbakker van de Vijzelgracht in Amsterdam. Wereldberoemd om zijn garnalenkroketjes. Hij vertelt in dit filmpje over zijn zoektocht naar het perfecte kroketje.

<https://youtu.be/N6H5zMc5GuE>

Eindeloos herhalen ... om te oefenen, om te kijken of het ook anders en beter kan. Voor mij een passende metafoor en kapstok om dit seminar mee te starten, ook omdat u hem waarschijnlijk wel onthoudt.

Ik heb voor deze metafoor gekozen omdat het laat zien wat proberen in de praktijk van alledag betekent. Proberen om vat te krijgen op iets waardoor het beter wordt, lekkerder, aantrekkelijker. Stapje voor stapje.

Als tweede verbeelding wil ik aan het begin van dit seminar graag een gedicht met u delen dat al jaren met me meetrekt. Ik las het denk ik zo'n 25 jaar geleden in de NRC. Het is van Fred Delfgaauw² en zegt:

¹ Dit is de tekst door de auteur uitgesproken in het kader van het seminar Religieus humanisme op vrijdag 29 oktober 2021.

² <https://www.delfgaauw.nl/boek/files/assets/basic-html/page137.html>

Als je het niet begrijpt
onthoud het dan tenminste
Zodat er later iets te begrijpen valt.
Als de tijd rijp is.
Daarom scheppen schrijvers
hun waarheid in verhalen
Vormen kunstenaars het beeld.
Spelen spelers hun spel.
Theater en doeken
film en boeken.
De handvatten voor het geheugen.
De waarheid vermomt als leugen.
De kunst van het leven.
De verhalen.
De herhaling.
Om te zien
wat je toen niet zag.

De titel van dit gedicht is 'Pleidooi voor het behouden'. Dat past bij de strekking van wat ik graag wil delen vandaag. Ik wil graag een pleidooi houden voor het proberen. Voor herhaling. Zoals Delfgaauw het duidt: "De kunst van het leven (...) De herhaling. Om te zien wat je toen niet zag." Want ons leven bestaat toch voor een groot deel uit herhaling van zetten. Soms van dezelfde, soms van nieuwe, soms van dezelfde in een nieuwe context, soms van nieuwe in een vergelijkbare context. We proberen steeds opnieuw in elke nieuwe of bekende situatie handen en voeten te geven aan het leven zoals zich dat aan ons voordoet. Een hele kunst. Door er zo naar te kijken, kun je je realiseren dat elk mens dit dagelijks meemaakt en op zijn eigen wijze en in de eigen omstandigheden probeert, gevoed door eigen normen en waarden, er het beste van te maken en grip te krijgen op dat onbegrijpelijke, wonderlijke leven. De ervaringen neem je met je mee en zijn van invloed op je handelen, je beslissingen, op je vertrouwen en op zo veel meer. Zoveel wat niet te begrijpen is en wat je op de een of andere manier letterlijk onthoudt of meer figuurlijk met je meedraagt, zodat er later iets te begrijpen valt.

Alsof je het leven ooit echt zou kunnen doorgronden en toch, ieder mens probeert het steeds weer.

We hebben allemaal weleens de expliciete vraag gekregen of hem zelf gesteld: mag ik het eens proberen? Bijvoorbeeld bij een uitdagende handeling. En vaak is die vraag ook impliciet meegegeven: er is een situatie en het is aan jou om ermee om te gaan. Talloze malen maken we dit mee in ons leven.

Je zou het steeds weer opnieuw proberen daarom ook een overlevingsmechanisme kunnen noemen. En naast dat het dus een manier is om jezelf staande te houden, zie ik proberen ook als een talent.

Voor mij is de wil, de drang en misschien ook wel een innerlijk moeten om te proberen, te blijven proberen, een aan ieder mens gegeven talent. Dit wordt als gegeven *talent* niet zo vaak expliciet belicht. Pogen, trachten, nog eens nagaan, ergens naar streven, iets uittesten, experimenteren, het nog eens op de hand nemen: het zijn allemaal manieren van zeggen en doen, waarbij je het leven niet als onveranderlijk gegeven én vanzelfsprekend ervaart, maar er actief mee aan de slag bent om er invloed op uit te oefenen. Je zou kunnen zeggen dat het een innerlijke drang is voor het invullen van een opdracht die je voelt om wat van jouw leven te maken.

Het proberen heeft een religieuze dimensie vanuit een gevoel geschenk van en voor het leven te willen zijn. Je probeert er het beste van te maken in dit jou gegeven leven door daarin jouw bijdragen te leveren. Een diep gewenst verwant zijn koesteren met de bron van alles wat is, was en komen zal.

Met 'proberen' in deze religieuze context bedoel ik ook moeite doen. Want hoewel het voorkomt, dat het me zomaar als vanzelf overkomt dat ik die diepe verbondenheid van het wonder van mijn bestaan voel, is het ook iets dat ik in conditie moet houden. Waar ik moeite voor wil doen en me voor wil inspannen om er beter in te worden. Proberen om in dat leven dat weerbarstig en hard is, ook troost en bemoediging, inspiratie en energie op te vangen. Om er soms zelfs de humor van te kunnen inzien, om te kunnen relativeren. Daar wil ik me in oefenen. Het religieuze aspect van de diep gewenste verwantschap met de bron van alles is een diep verlangen dat me bij de diepte van mijn bestaan brengt. Vanuit die diepte heb ik het vermogen en de kracht om steeds weer te kunnen en te willen proberen wat van dat leven te maken.

En waar er veel wordt gesproken over ont-tovering, ken ik ook momenten waarin ik als bij toverslag bewogen word. Een magisch moment dat zorgt voor een emotie en resonantie. Je voelt opeens weer dat je een ziel hebt en hoe wezenlijk het is om daar aandacht aan te geven. En daar in die weg daarnaartoe, beter in worden. Het klinkt paradoxaal. Het is het oefenen om te zorgen voor ontvankelijkheid.

Dus: beter worden in het ervaren van die religieuze dimensie in mijn en het bestaan. Dat mijn opmerkzaamheid voor dat wat raakt aan alle leven, dat wat mijn ziel voedt, mijn hart verwarmt en mijn oog beroert dat ik dat steeds weer probeer op te zoeken. En dan hoop ik en strek ik me ernaar uit dat het uitmaakt hoe ik leef, dat is voor mij de humanistische dimensie ervan.

https://www.globalonenessproject.org/sites/default/files/styles/medium_large/public/images/andrea_trejo_veins-2@2x.jpg?itok=uvpcPdHE

Het 'streepje' dat tussen de begrippen 'religieus' en 'humanistisch' staat kan in dit verband gezien, ook een vertaling zijn van de beweging die in het begrip 'proberen' zit. Want het vermogen om menswaardig te leven en medemenselijkheid in te brengen, heb ik gekregen, heeft ieder mens meegekregen. Het in verbinding brengen van dat vermogen met een gevoelde opdracht, bijvoorbeeld verwoord in de ons bekende zin: in liefde werken aan een menswaardige wereld, dat is het verbindende streepje tussen religieus en humanistisch.

Zoals gezegd wil ik aan de hand van diverse voorbeelden mijn verhaal duidelijk maken en doe ik een beroep op de verbeeldingskracht die kunstenaars aanwenden, zoals ook Delfgaauw in zijn gedicht benoemt, om in een ruimer gebied dan de ratio te komen. Een gebied waarin je het gevoel kunt hebben gedragen te worden en wat bij je is ook zonder dat je eraan denkt.

Vasalis zei in haar dankwoord voor de P.C. Hooftprijs in 1983 over hoe ontoereikend *woorden* kunnen zijn: "Woorden zijn 'de nooit helemaal passende klederen' van de ervaringen en gevoelens van de dichter 'die zelf geen spraak hebben'. Ze kunnen de werkelijkheid nooit volledig beschrijven, maar de dichter blijft proberen haar innerlijke wereld zichtbaar te maken."³

Een voorbeeld dat ik met u wil bespreken in het licht van 'proberen' is het leren schrijven omdat er een Latijns uitdrukking is die hiermee verband houdt.

Weet je het nog van jezelf? Dat je ging leren schrijven? Tussen de lijntjes, omhoog en weer omlaag, een bochtje of juist recht. Net zoals dat ging met het leren rolschaatsen, fietsen, vla eten zonder knoeien of sushi en noedels met stokjes. Hardnekkig proberen. Zelf doen. Volharden.

Ik schrijf graag met een vulpen. Als ik er een nieuw inktpatroon in doe of als ik de pen enige tijd niet heb gebruikt, moet hij altijd weer even op gang komen. Even een beetje krassen op papier om de inkt weer goed naar de punt van de pen te brengen waarna het meestal weer gaat vloeien. U kent ze ook vast, pennen die hikkend schrijven, het glijdt niet over het papier, het schrijven gaat niet vanzelf.

In het Latijn bestaat de zegswijze *probatio pennae* wat een afkorting is voor *probatio pennae si bona sit*. D.w.z. een proef om te zien of de pen goed is. Nog voor de boekdrukkunst waren het de kopiisten die teksten overschreven, o.a. met ganzenveren pennen.

Er bestaan een aantal woorden in de codicologie voor het uitproberen door de kopiist om de kwaliteit van de ganzenveren pen te testen. Een ganzenveer was niet zomaar geschikt om mee te schrijven, maar moest eerst bijgesneden worden. Door intensief gebruik verminderde de kwaliteit van de punt van de pen en moest deze opnieuw worden aangescherpt en getest.

Kijken of iets werkt. Of het een beetje bijgeslepen moet worden. Een proefzinnetje noteren. En die handelwijze wordt een uitdrukking.

In het voorbeeld van Cees Holtkamp kwam het aspect van het stapje voor stapje, het proces van steeds verder komen naar voren. In dit voorbeeld van het *probatio pennae* is het het uittesten of het werkt in overeenstemming met wat je ervan verwacht. In het zelf leren schrijven door het herhalen en het oefenen.

Ook sporters kennen al deze aspecten, ze oefenen tot in den treure. In de zomer deed Annemieke van Vleuten opnieuw mee aan de Olympische Spelen. Ik las het verhaal van

³ <https://www.kb.nl/de-gedichten-van-m-vasalis-1948-1954>

haar moeder. Voor mij gaat dit over het aspect van volharden en vertrouwen. Vallen en weer opstaan. Ik lees een deel voor uit een interview met haar moeder Ria van Vleuten⁴:

Moeder Ria begint uit zichzelf te vertellen over die zwarte dag in 2016. De huiskamer in het Gelderse Vorden zit vol. Haar broers en zus zijn er ook. Luidruchtig en enthousiast als altijd. Maar als Annemiek bijna 10.000 kilometer verderop in Brazilië begint aan haar Olympische wegwedstrijd, moet iedereen stil zijn.

Annemiek doet het fantastisch. Ze leidt, heeft een voorsprong van anderhalve minuut, gaat op goud af. Ook in Vorden ontstaat euforie. Ria: "Ik zei nog wel: jongens, wacht nou even af, pas als ze over de finish is, kunnen we juichen. Ik had het nog niet gezegd, of daar lag ze."

Heel Nederland kent het beeld dat Annemiek uit de bocht vliegt. Ze ligt bewegingloos op de grond. "We dachten dat ze dood was, zo zag het eruit", vertelt Ria zacht. Urenlang blijft het stil in de huiskamer. Tot de dokter vanuit Brazilië belt: Annemiek is bij en zal er geen hersenschade aan overhouden. Iedereen denkt na die val dat Annemiek (op dat moment 33 jaar) nooit meer zal fietsen. Maar Ria zegt gelijk: "Nee hoor, ze komt terug."

Annemiek keert somber terug naar Nederland. Het liefst wil ze vluchten. Ria twijfelt geen seconde en biedt aan om haar naar Italië te rijden. Ruim twee weken na de val in Rio zat Annemiek alweer voorzichtig op de fiets.

Annemiek keert sterk terug. Waar de buitenwereld haar aan de val in Rio blijft herinneren, benadrukt ze zelf liever het positieve van die wedstrijd namelijk dat ze erachter kwam dat ze ook bergop met de besten kon meekomen. Een jaar na Rio, wint ze het WK tijdrijden in het Noorse Bergen. Voor haar moeder betekent het vooral opluchting. Niet dat haar dochter wint, maar dat ze heel over de finish is. "Bij elke bocht denk ik: 'blijf op je fiets, blijf op je fiets'."

Dit voorbeeld van deze wielrenster én van haar moeder die met het geven van praktische hulp en in zichzelf er alles aan doet om in kansen te blijven denken, om niet bij angst te verwijlen en het onvermijdelijk meenemen van een scala aan ervaringen omdat het onderdeel is van het hier en nu.

Overigens won Annemiek in Tokio deze zomer goud op de individuele tijdrit en zilver bij de wegwedstrijd. Op 2 oktober is ze in de kasseienklassieker Parijs-Roubaix weer ernstig gevallen waarbij ze haar schaambeent op twee plaatsen brak en haar schouder. Ze is nu 38 en dit betekent vermoedelijk het einde van haar wielercarrière.

In een reactie las ik dat ze spijt heeft dat ze niet beter naar de signalen die ze voelde, heeft geluisterd.

Er zit veel in dit voorbeeld dat over proberen en de religieus-humanistische aspecten daarin gaat. Een drang om te volharden, een drang om te willen doen wat je kunt, een drang opnieuw te denken in mogelijkheden. Het is allemaal geen keiharde wetenschap. Het is het vermogen van de mens om in verbinding met dat wat hij aan talenten en

⁴ <https://www.rtlnieuws.nl/sport/artikel/5226244/annemiek-van-vleuten-wielrennen-val-rio-moeder-ria-tokio-olympische-spelen>

beperkingen heeft in de context waarin hij verkeert, te kijken naar hoe hij van betekenis kan zijn, hoe hij zin kan geven.

En hoe confronterend kan het dan zijn, dat leven, met daarin die onverwachte wendingen die je misschien had kunnen vermijden als je ... vul maar in ... en dat je daar nu mee te dealen hebt. Ja, er zijn boekjes voor die beschrijven wat je dan moet doen. Maar het zelf dóórleven, het letterlijk of figuurlijk op de knieën gaan omdat dit jouw leven is waarin het niet lukt, omdat je zoekt naar kracht om door te gaan, dat moet je zelf doen. We zingen erover dat je Gods kracht diep in je kunt voelen,⁵ of dat je in diepe nood op zoek gaat naar waar je het vandaan moet halen.⁶ Het verlangen je ook dan weer te kunnen verbinden is een zoektocht. Ook dat is proberen weer jouw plek te vinden.

Even terug naar moeder Ria die vooral dacht 'blijf op je fiets'. Ik snap die moeder wel. Ik kan me goed in haar verplaatsen, volgens mij ook een talent.

Heb je het wel eens echt geprobeerd en de tijd genomen om je te verplaatsen in een moeder die met haar drie kinderen midden in de nacht in een rubberbootje stapt in de hoop op een andere toekomst?

Ben jij ooit zo wanhopig geweest?

Heb je bij benadering ooit voor zo'n keuze gestaan? En als je bidt voor hen in nood, aan wie denk je dan?

Als je het je voorstelt, is het heftig. Het leidt bij mij tot allerlei lichamelijke reacties. Heel anders dan wat er in mijn hoofd gebeurt als ik het journaal zie of een artikel lees. Het echt proberen je voor te stellen, in te beelden, het jezelf erin verplaatsen.

Ook die vorm van het je willen proberen te verplaatsen hoe het is om zo te moeten leven, die keuzes te moeten maken, van je in gedachten verbinden, heeft voor mij een religieuze waarde. Want het verbindt mij tot in de kern met eenzelfde wezen als ik. Wij zijn gelijk. Allebei mens, allebei verlangend naar liefde en erkenning, allebei gehecht aan dit leven, allebei op zoek naar de zon in een nieuwe dag.

Het is te verbinden met onze grondslag⁷ en ik maak daar twee keer expliciet in dit seminar een verbinding mee.

Als eerste met de zin:

"Omdat we geloven dat alle leven uit één oorsprong voortkomt, willen we elk mens als gelijkwaardig zien en steeds weer zoeken naar wat ons verbindt."

Zo'n zin wil ik verinnerlijken en als ik in deze context doe, kom ik tot:

Omdat ik ver voorbij mijn verstand voel dat jij en ik uit dezelfde oorsprong voortkomen, omdat we daarom eigenlijk familie zijn, dat jij mij had kunnen zijn en ik dus eigenlijk jou ben, wil ik er steeds weer mijn best voor doen om jou als gelijkwaardig te zien en dus ook daarnaar te handelen.

Er hebben alweer vele woorden geklonken en mogelijk is er daardoor van alles in jouw hoofd gebeurd. Een gedachte, weersin, opstand, verzachting, een inzicht ... Misschien vindt u wel dat ik faal om dit onderwerp zo te belichten. En dat is dan ook

⁵ Gemeenschapslied 128 'Godsvertrouwen', Apostolisch Genootschap.

⁶ Gemeenschapslied 131 'Uit diepe nood', Apostolisch Genootschap.

⁷ De grondslag van ons geloof, Apostolisch Genootschap, www.apgen.nl

gelijk mijn bruggetje naar dit aspect. Want waar je probeert, lukt het je soms, maar soms ook niet. Anders noemde je het namelijk geen 'proberen', maar verstond je de kunst en had je het onder de knie. Ik vind het nog niet zo'n eenvoudige dimensie van dit religieus-humanistische begrip: dat het inherent aan leven is dat het ook niet lukt, dat het mislukt, dat er pijn en woede is, ongemak en onvermogen. Dat hoe graag ik het soms ook wil, het niet maakbaar blijkt: leven. Dat het leven in mijn handen stamelt, dat mijn wens om te vergeven afbrokkelt bij een nieuw incident of dat mijn vermogen om onvoorwaardelijk lief te hebben soms zomaar opeens en ongedacht, ontoereikend blijkt te zijn.

En toch probeer ik ook in al die onvolmaaktheid een glimp schoonheid te zien omdat het leven all-in is en het zonder schrammen, bulten en butsen ook niet werkelijk leven is.

Hoeveel kroketjes zal Cees Holtkamp niet hebben weggegooid?

Jeroen van Merwijk maakte over dit aspect van proberen een mooi liedje, met als titel:

Breekbare mensen
Op zoek naar een beetje geluk

Breekbare mensen
Ik weet het, ik ken ze
Gevoelig en snel van hun stuk
Breekbare mensen
Vertroetel, verwen ze
Ach, zet ze toch nooit onder druk

Ze proberen wel als een ander te leven
Maar dat valt ze toch dikwijls niet mee
Ze blijven de zwervers maar aalmoezen geven
Ze lopen maar steeds naar het goede te streven
Wanneer ze beroofd zijn, de daders te vergeven
Ze zeggen nooit eens een keer onverbiddelijk 'nee'

Breekbare mensen vallen zomaar in scherven
In breekbare mensen zit soms zomaar een scheur
Dan gaan ze harten met pijlen in loofbomen kerven
Beginnen voor Greenpeace leden te werven
Omdat overal zeehondenbaby'tjes sterven
Of ze gaan, voor Soedan, met een bus langs de deur

De hemel zij dank voor de breekbare mensen
Ze geven ons leven een doel en een zin
En krijgen, wanneer ze ten onrechte sterven
Advertenties met aardige dingen erin⁸

Breekbare mensen...graag ga ik daar verder op in bij het volgende voorbeeld. Ook is het een nadere uitwerking van wat er met je kan gebeuren als je je in iemand verplaatst.

Ik las in *Waardenwerk*, een kwartaalblad dat aandacht geeft aan humanistische studies over een onderzoek dat o.a. dr. Judith Leest heeft gedaan bij mensen met vergevorderde dementie. Een zorgorganisatie had de opdracht gegeven om woorden te

⁸ Van het album: Van Merwijk Legt Het Nog één Keer Uit

geven aan het binnenperspectief van mensen met deze vorm van dementie. Om het beter te kunnen begrijpen. Ook hier komt het begingedicht van Fred Delfgaauw weer in terug: “Als je het niet begrijpt ..., onthoud het dan tenminste, zodat er later iets te begrijpen valt.”

Weet u, er zijn talloze dagelijkse eenvoudige voorbeelden waarin ons vermogen om te begrijpen wordt aangesproken, maar dit is voor mij echt een voorbeeld dat mijn blik op het begrip ‘begrijpen’ verruimt vanwege de moeite om het te proberen.

Onderdeel van deze studie was om acteurs te vragen zich in te leven in iemand met vergevorderde dementie. De acteurs vertelden dat ze te veel en tegelijkertijd te weinig buitenwereld ervaren. Omdat je als je iemand met vergevorderde dementie bent, het voelt dat je niet meer bij de ander kunt komen omdat je in je eigen cocon zit en tegelijkertijd de buitenwereld ongefilterd en massief doordringt in je binnenwereld.

De onderzoekers ontdekten dat het anders zijn, anders was dan zij dachten. Je hebt het zomaar gezegd dat mensen met een vergevorderde dementie hun taal hebben verloren. De onderzoekers kwamen tot de ontdekking dat ze hen anders kunnen en moeten verstaan. Voorbij de grenzen van voor ons begrijpelijke en doorgaans gebruikelijke vormen van taal. De onderzoekers gingen daarom proberen te luisteren naar de innerlijke verhalen. Om tussen de woorden door te luisteren, de gaten in de taal op te vullen of iemands zwijgen proberen te verstaan. Het vraagt inspanning om je ‘in te luisteren’. En al doende, al zoekend, al tastend, kwamen ze ook tot het inzicht dat niet alleen mensen met dementie verlegen zaten met hun taal, maar dat dat evenzeer voor de onderzoekers zo was voor de ervaringen die zij doormaakten.

Wilco Versteeg maakt dat naar mijn idee heel helder in dit filmpje over zijn vader:

https://www.youtube.com/watch?v=t-b_S51Vjp8

Als ik hierin meebeweeg, dan kom ik in een ander gebied: ik voel voorbij de ratio en tegelijkertijd schijnt er een licht op een nieuwe werkelijkheid die ik me tot dan toe niet kon voorstellen. Het opent mijn ogen en ook mijn hart. Begrijpen gaat niet meer over iets verstandelijks maar over me overgeven aan iets anders dan wat ik kan bevatten.

Dus als ik probeer om in andere schoenen te gaan staan en me probeer daarin in te leven, dan zie, hoor en voel ik iets wat ik misschien nog niet kende. Het vraagt overgave om niet uit te gaan van het mij bekende en te duiken in het zijn en het bestaan van die andere ander die in alles zo anders is.

Dit onderzoek is hier een uitvergroot voorbeeld van waarin we ook een metafoor kunnen zien met de praktijk van alledag, waarin we elkaar proberen te begrijpen. En hoewel ons meestal dezelfde taal ter beschikking staat, kunnen we ons lang niet altijd goed verplaatsen in de ander of hebben we het gevoel dat de ander ons niet begrijpt. Deze onderzoekers spanden zich in om verbinding te maken, zochten naar menselijkheid en ook om daarin hun medemenselijkheid tot uiting te brengen.

Ook hier een link met onze grondslag en pas ik de tekst aan om hem te kunnen verinnerlijken en te verrijken op basis van dit inzicht:

Deze zin kennen we:

“Als we het woord ‘God’ gebruiken, doen we dat om een naam te geven aan dat wat ons overstijgt en ontroert om zo, binnen de menselijke werkelijkheid, ruimte te maken voor het onzegbare.”

Die heb ik naar me toe getrokken en dan wordt het in deze context:

Een uitnodiging om je te verplaatsen, om je als nieuw te laten raken en je te verbinden met het wonderlijke leven.

Het zijn niet de woorden, maar we proberen binnen de menselijke werkelijkheid die breder is dan we eerst konden vermoeden, ruimte te maken voor het onzegbare.

‘Proberen’ is zo gedaan een specifieke vorm van concentratie. Het gaat over contemplatie. Het is het aandachtig, toegewijd en ontvankelijk willen zijn. Je kunt het ook een onderzoekende geest of een nieuwsgierige attitude noemen. Waarbij het in dit geval niet zozeer gaat om de kracht die je kunt putten uit verstillings, reflectie en het luisteren naar wat er in je leeft, als wel om het je laten aanraken door wat die gevoelde verbondenheid aan zachte krachten en dus ook concrete daadkracht in beweging kan zetten.

Ik voel een verwantschap met het voorbeeld van Cees Holtkamp: stapje voor stapje, op zoek naar het hoe.

Ik voel verwantschap met de tekst die ik eerder aanhaalde van Vasalis:

“Woorden zijn ‘de nooit helemaal passende klederen’ van de ervaringen en gevoelens van de dichter ‘die zelf geen spraak hebben’. Ze kunnen de werkelijkheid nooit volledig beschrijven, maar de dichter (of de onderzoeker) blijft proberen haar innerlijke wereld zichtbaar te maken.”⁹

En het is bij ‘proberen’ ook andersom: het stapje voor stapje ontdekken van wat het niet is. En dan niet bedoeld als uitdrukking van dat iets niet lukt of dat het niet geslaagd is, maar voor een ervaring waarbij het zoeken is of iets wel of niet zinvol en van betekenis voor jou is. Vaak lukt dat niet goed in taal, wel in het blijven proberen en je daaraan overgeven.

Tot slot nog een gedicht dat dat gevoel in woorden die het toch niet kunnen zeggen, samenvat. Opnieuw Vasalis.

Ik wil een woord, dat toovren kan
en tovert dat je bij mij bent
en me omhelst, mij, dunne maan.
Ik roep je en je komt maar niet!
Want woorden woorden woorden toovren niet.¹⁰

Dit gedicht ademt voor mij het verlangen naar verbondenheid. Het geeft woorden aan dat verlangen en wat je voelt als dat niet lukt.

Met het voorbeeld van het kroketje, van het schrijven, van moeder Ria van Vleuten, van de vrouw die vlucht en van het onderzoek bij taal bij diepdementerende mensen heb ik getracht beelden te vergaren die elementen benoemen die voor mij gelieerd zijn aan het religieus-humanistische begrip ‘proberen’. Om daarmee een levensverkenning aan te gaan. Die elementen heeft u terug gehoord in mijn verhaal en kunnen zien in de presentatie (onderstaand vindt u hiervan de link).¹¹

⁹ <https://www.kb.nl/de-gedichten-van-m-vasalis-1948-1954>

¹⁰ Vergezichten en gezichten, Verzamelde gedichten, Amsterdam, 2006, p. 86

¹¹ <https://youtu.be/sMFKQdkTAFM>

Om te kunnen, om te durven proberen is er naast eigen moed en de andere aspecten die zijn genoemd, vaak ook, afhankelijk van de situatie die het betreft, een daartoe uitnodigende, geïnteresseerde, nieuwsgierige, ontvankelijke, stimulerende omgeving nodig. De genoemde aspecten zijn dus ook te duiden als wezenlijk voor een klimaat en een cultuur waarin je mag proberen.

Ik hoop met het uitlichten van het woord 'proberen' een alledaagse, zingevende, levensbeschouwelijke en religieuze gelaagdheid aan dit woord te hebben kunnen meegeven die past in de lijn van deze seminars.

© G. Ziere – Den Heijer

Email: nziere@apgen.nl

Nanda Ziere is sinds 1 juli 2018 hoofd van de afdeling Inhoud en Verdieping van het Apostolisch Genootschap. Onder die afdeling vallen geestelijke verzorging, gedachtegoed, jeugdverzorging en muziek. Daarnaast is ze districtsvoorganger van district Schiedam van dat genootschap. Eerder heeft ze bedrijfskunde gestudeerd, heeft ze in verschillende functies in de zorg gewerkt en is ze a.i. teamleider Humanistisch geestelijk verzorger geweest bij het Humanistisch Verbond.